

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

4. února 2020 *

„Kasační opravný prostředek – Žaloba na neplatnost – Článek 19 statutu Soudního dvora Evropské unie – Zastoupení účastníků řízení v řízeních o přímých žalobách u unijních soudů – Advokát, který má ve vztahu k žalobci postavení třetí osoby – Článek 47 Listiny základních práv Evropské unie“

Ve spojených věcech C-515/17 P a C-561/17 P,

jejichž předmětem jsou dva kasační opravné prostředky na základě článku 56 statutu Soudního dvora Evropské unie, podané dne 16. srpna 2017 (C-515/17 P) a dne 22. září 2017 (C-561/17 P),

Uniwersytet Wrocławski, se sídlem ve Vratislavi (Polsko), zastoupená A. Krawczyk-Giehsman a K. Szarek, advokaci, jakož i K. Słomka, radca prawny,

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatelka),

podporovaná:

Českou republikou, zastoupenou M. Smolkem a J. Vláčilem, jakož i A. Kasalickou, jako zmocněnci,

vedlejší účastníci v řízení o kasačním opravném prostředku,

příčemž další účastníci řízení je:

Výkonná agentura pro výzkum (REA), zastoupená S. Payan-Lagrou a V. Canetti, jako zmocněnkyněmi, ve spolupráci s M. Le Berrem, avocat, a G. Maternou, radca prawny,

žalovaná v prvním stupni (C-515/17 P),

a

Polská republika, zastoupená B. Majczynou, jakož i D. Lutostańskou a A. Siwek-Slusarek, jako zmocněnci,

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatelka),

podporovaná:

Českou republikou, zastoupenou M. Smolkem a J. Vláčilem, jakož i A. Kasalickou, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: polština.

Krajovou Izbou Radców Prawnych, se sídlem ve Varšavě (Polsko), zastoupenou P.K. Rosiakem a S. Patyrou, radcowie prawni,

vedlejšími účastnicemi v řízení o kasačním opravném prostředku,

příčemž dalšími účastnicemi řízení jsou:

Uniwersytet Wrocławski, se sídlem ve Vratislavi, zastoupená A. Krawczyk-Giehsmann a K. Szarek, advokaci, jakož i K. Słomka, radca prawny,

žalobkyně v řízení v prvním stupni,

Výkonná agentura pro výzkum (REA), zastoupená S. Payan-Lagrou a V. Canetti, jako zmocněnkyněmi, ve spolupráci M. Le Berrem, avocat, a G. Maternou, radca prawny,

žalovaná v prvním stupni (C-561/17 P),

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda, R. Silva de Lapuerta, místopředsedkyně, J.-C. Bonichot, A. Arabadžev, A. Prechal, P. G. Xuereb a I. Jarukaitis, předsedové senátů, E. Juhász, J. Malenovský, L. Bay Larsen, F. Biltgen (zpravodaj), N. Piçarra a A. Kumin, soudci,

generální advokát: M. Bobek,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, vedoucí oddělení,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 11. června 2019,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 24. září 2019,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Svými kasačními opravnými prostředky se Uniwersytet Wrocławski (Vratislavská univerzita, Polsko) a Polská republika domáhají zrušení usnesení Tribunálu Evropské unie ze dne 13. června 2017, Uniwersytet Wrocławski v. REA (T-137/16, nezveřejněné, dále jen „napadené usnesení“, EU:T:2017:407), kterým Tribunal odmítl jako zjevně nepřipustnou žalobu Vratislavské univerzity, která směřovala jednak ke zrušení rozhodnutí Výkonné agentury pro výzkum (REA), jednající z pověření Evropské komise, kterým byla vypovězena grantová dohoda na projekt Cossar (č. 252908) a kterým bylo této univerzitě uloženo vrátit částky 36 508,37 eura, 58 031,38 eura a 6 286,68 eura, jakož i zaplatit náhradu škody ve výši 5 803,14 eura, a jednak k tomu, aby REA vrátila odpovídající částky včetně úroků, počítaných ode dne zaplacení do dne jejich vrácení.

Právní rámec

Unijní právo

- 2 Článek 19 statutu Soudního dvora Evropské unie, který se na Tribunál použije na základě čl. 53 prvního pododstavce téhož statutu, zní:

„Členské státy a orgány Unie zastupuje před Soudním dvorem zmocněnec jmenovaný pro každou jednotlivou věc; zmocněnci může být nápomocen poradce nebo advokát.

Stejným způsobem jsou zastupovány státy, které jsou stranami Dohody o Evropském hospodářském prostoru a nejsou členskými státy, jakož i Kontrolní úřad ESVO uvedený ve zmíněné dohodě.

Jiní účastníci řízení musí být zastoupeni advokátem.

Zastupovat některého účastníka řízení před Soudním dvorem nebo mu být nápomocen může pouze advokát oprávněný k výkonu advokacie podle práva některého členského státu nebo jiného státu, který je stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru.“

- 3 Článek 51 odst. 1 jednacího řádu Tribunálu stanoví:

„Účastníci řízení musí být zastoupeni zmocněncem nebo advokátem v souladu s článkem 19 statutu.“

Polské právo

- 4 Polské právo uznává vedle povolání advokáta též povolání právního poradce (*radca prawny*). Právní poradci mohou požádat o zápis do komory právních poradců, a být tak řádně oprávněni zastupovat své klienty před polskými soudy.

Skutečnosti předcházející sporu

- 5 Skutečnosti předcházející sporu mohou být shrnuty následovně.
- 6 V rámci programu pro výzkum, technologický rozvoj a demonstraci uzavřela REA s Vratislavskou univerzitou grantovou dohodu, která mimo jiné stanovila, že vědecký pracovník zaměstnaný na plný úvazek v rámci dotované činnosti není oprávněn pobírat jiné příjmy než ty, které se týkají jeho vědecké činnosti.
- 7 Ukázalo se však, že dotyčný vědecký pracovník pobíral rovněž odměny za jiné činnosti, takže REA ukončila grantovou dohodu, zaslala Vratislavské univerzitě výzvu k úhradě dluhu znějící na částku 36 508,37 eura a informovala tuto univerzitu o tom, že částku 6 286,68 eura vyinkasuje přímo ze záručního fondu stanoveného grantovou dohodou. Vratislavská univerzita částku uvedenou ve zmíněné výzvě k úhradě zaplatila.
- 8 V návaznosti na šetření vedené Evropským úřadem pro boj proti podvodům (OLAF) zaslala REA Vratislavské univerzitě dvě dodatečné výzvy k úhradě znějící na částku 58 031,38 eura, představující zůstatek grantu, který má být navrácen, a na 5 803,14 eura jako náhradu škody na základě sankčního ujednání stanoveného v grantové dohodě. Vratislavská univerzita zaplatila též částky uvedené v těchto dvou výzvách k úhradě.

Řízení před Tribunálem a napadené usnesení

- 9 Návrhem došlým soudní kanceláři Tribunálu dne 25. března 2016 podala Vratislavská univerzita žalobu, kterou se domáhala zaprvé zrušení rozhodnutí REA, kterými byla ukončena grantová dohoda a této univerzitě uložena povinnost vrátit část dotčených dotací a zaplatit náhradu škody, a zadruhé vrácení odpovídajících částek včetně úroků, počítaných ode dne jejich zaplacení touto univerzitou do dne jejich vrácení ze strany REA.
- 10 Ve své žalobní odpovědi vznesla REA námitku nepřipustnosti této žaloby, vycházející zejména z toho, že právní poradce zastupující Vratislavskou univerzitu byl zaměstnancem výzkumného střediska fakulty práva, správy a ekonomie této univerzity, a tedy nesplňoval podmínku nezávislosti vyžadovanou statutem.
- 11 Vratislavská univerzita tvrdila, že i když měl právní poradce, který ji zastupuje před Tribunálem, v minulosti uzavřenu pracovní smlouvu s touto univerzitou, v okamžiku podání žaloby v prvním stupni již tomu tak nebylo. Od 3. října 2015 má totiž tento právní poradce s uvedenou univerzitou uzavřenu občanskoprávní smlouvu o poskytování výuky. Tato smlouva se vyznačuje neexistencí vztahu podřízenosti, a nemůže být proto stavěna na roveň pracovní smlouvě.
- 12 V bodě 14 napadeného usnesení Tribunál uvedl, že čl. 19 třetí a čtvrtý pododstavec statutu, který se na řízení před Tribunálem použije podle článku 53 uvedeného statutu, stanoví, že takzvaní „neprivilegovaní“ účastníci řízení musejí být zastoupeni advokátem a že zastupovat tyto účastníky řízení před Soudním dvorem nebo jim být nápomocen může být pouze advokát oprávněný k výkonu advokacie podle práva některého členského státu.
- 13 V bodech 16 a 17 napadeného usnesení Tribunál k těmto dvěma kumulativním podmínkám uvedl, že na rozdíl od oprávnění k výkonu advokacie podle práva některého členského státu neobsahuje pojem „advokát“ žádný výslovný odkaz na vnitrostátní právo členských států za účelem vymezení svého smyslu a dosahu. Tribunál upřesnil, že v souladu s ustálenou judikaturou Soudního dvora musí být tento pojem vykládán v co největším možném rozsahu autonomně bez odkazu na vnitrostátní právo, s přihlédnutím ke kontextu daného ustanovení a ke sledovanému cíli.
- 14 Tribunál v tomto ohledu v bodě 18 napadeného usnesení, s odkazem na koncepci úlohy advokáta v unijním právním řádu, jež vychází z právních tradic společných členským státům a na níž je založen článek 19 statutu, a zejména na rozsudky ze dne 18. května 1982, AM & S Europe v. Komise (155/79, EU:C:1982:157, bod 24), a ze dne 14. září 2010, Akzo Nobel Chemicals a Akros Chemicals v. Komise a další (C-550/07 P, EU:C:2010:512, bod 42), a ze dne 6. září 2012, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej v. Komise (C-422/11 P a C-423/11 P, EU:C:2012:553, bod 23), shledal, že advokát plní úlohu spolupracovníka v justiční oblasti, jenž je povolán poskytovat zcela nezávisle a ve vyšším zájmu spravedlnosti právní pomoc, kterou klient potřebuje.
- 15 Z výše uvedeného Tribunál v bodě 19 napadeného usnesení vyvodil, že požadavek nezávislosti advokáta předpokládá neexistenci jakéhokoli zaměstnaneckého poměru mezi tímto advokátem a jeho klientem, neboť pojem „nezávislost“ je vymezen nejen pozitivně, a sice poukazem na stavovské etické povinnosti, ale také negativně, a to neexistencí zaměstnaneckého poměru.
- 16 V bodě 20 napadeného usnesení měl Tribunál za to, že se tyto úvahy použijí v projednávané věci, a sice v situaci, kdy má právní poradce uzavřenu smlouvu o poskytování služeb s účastníkem řízení, kterého má zastupovat, neboť i kdyby po formální stránce bylo třeba dovodit, že takováto smlouva nezakládá zaměstnanecký poměr mezi těmito dvěma stranami, nic to nemění na tom, že takováto situace vyvolává riziko, že profesní názor tohoto právního poradce bude alespoň částečně ovlivněn jeho pracovním prostředím, jak Soudní dvůr v podstatě připomněl v bodě 25 rozsudku ze dne 6. září 2012, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej v. Komise (C-422/11 P a C-423/11 P, EU:C:2012:553).

- 17 Tribunál tedy v bodě 21 napadeného usnesení rozhodl, že vzhledem k tomu, že byl návrh na zahájení řízení podepsán takovýmto právním poradcem, žaloba v prvním stupni nebyla podána osobou, která splňuje požadavky čl. 19 třetího a čtvrtého pododstavce statutu a čl. 51 odst. 1 jednacího řádu Tribunálu. Tuto žalobu proto odmítl jako zjevně nepřípustnou.

Řízení před Soudním dvorem a návrhová žádání účastníků v řízeních o kasačním opravném prostředku

- 18 Rozhodnutím předsedy Soudního dvora ze dne 24. listopadu 2017 byly oba kasační opravné prostředky spojeny pro účely písemné i ústní části řízení, jakož i pro účely rozsudku.
- 19 Česká republika předložila dne 6. února 2018 návrh na vstup do řízení v postavení vedlejší účastnice v rámci spojených kasačních opravných prostředků. Rozhodnutím ze dne 31. května 2018 předseda Soudního dvora tomuto návrhu vyhověl.
- 20 Usnesením předsedy Soudního dvora ze dne 5. července 2018, *Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA* (C-515/17 P a C-561/17 P, nezveřejněné, EU:C:2018:553), byl Krajowe Izbe Radcow Prawnych (Národní komora právních poradců, Polsko) povolen vstup do řízení v postavení vedlejší účastnice ve věci C-561/17 P na podporu návrhových žádání Polské republiky.
- 21 Usnesením předsedy Soudního dvora ze dne 27. února 2019, *Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA* (C-515/17 P a C-561/17 P, nezveřejněné, EU:C:2019:174), byl zamítnut návrh Association of Corporate Counsel Europe (Sdružení podnikových právníků v Evropě) na vstup do řízení v postavení vedlejšího účastníka.
- 22 Kasačním opravným prostředkem podaným ve věci C-515/17 P Vratislavská univerzita, podporovaná Českou republikou, navrhuje, aby Soudní dvůr:
- zrušil napadené usnesení,
 - určil, že žaloba v prvním stupni byla řádně podána, a
 - uložil žalované v prvním stupni náhradu nákladů řízení.
- 23 Kasačním opravným prostředkem podaným ve věci C-561/17 P se Polská republika, podporovaná Českou republikou a Národní komorou právních poradců, domáhá, aby Soudní dvůr:
- zrušil napadené usnesení,
 - vrátil věc zpět Tribunálu k opětovnému posouzení,
 - rozhodl, že každá z účastnic řízení ponese vlastní náklady řízení, a
 - zasedal ve velkém senátu v souladu s čl. 16 třetím pododstavcem statutu.
- 24 REA navrhuje, aby Soudní dvůr:
- kasační opravné prostředky zamítl;
 - uložil Vratislavské univerzitě a Polské republice náhradu nákladů řízení a
 - rozhodl, že Česká republika a Národní komora právních poradců ponesou vlastní náklady řízení.

Ke kasačním opravným prostředkům

- 25 Na podporu svého kasačního opravného prostředku ve věci C-515/17 P uplatňuje Vratislavská univerzita dva důvody, vycházející z nesprávného výkladu článku 19 statutu a z nedostatečného odůvodnění napadeného usnesení. Na podporu svého kasačního opravného prostředku ve věci C-561/17 P vznáší Polská republika tři důvody, vycházející z nesprávného výkladu uvedeného článku, porušení zásad právní jistoty a účinné soudní ochrany, jakož i z nedostatečného odůvodnění tohoto usnesení.
- 26 S ohledem na jejich spojitost je třeba přezkoumat společně první důvod obou kasačních opravných prostředků a druhý důvod kasačního opravného prostředku ve věci C-561/17 P, vycházející z nesprávného výkladu článku 19 statutu a z porušení zásad právní jistoty a účinné soudní ochrany.

Argumentace účastnic řízení

- 27 V rámci prvního důvodu kasačního opravného prostředku Vratislavská univerzita vytýká Tribunálu, že rozhodl, že právní poradce, který je svázán s účastníkem řízení, jehož zastupuje, smlouvou o poskytování služeb, podle níž má zejména poskytovat výuku, nevykazuje nezávislost na svém zmocniteli, jež je vyžadována k jeho zastupování v řízení před unijními soudy.
- 28 V první části prvního důvodu kasačního opravného prostředku Vratislavská univerzita tvrdí, že povaha a hlavní znaky smlouvy o poskytování služeb dotčené v projednávané věci neumožňují, aby byla tato smlouva stavena na roveň pracovní smlouvě, neboť zejména neexistuje vztah podřízenosti charakteristický pro tento typ smlouvy.
- 29 V rámci druhé části tohoto důvodu Vratislavská univerzita tvrdí, že důvod napadeného usnesení, podle kterého jakýkoli právní vztah mezi účastníkem řízení a jeho zástupcem představuje riziko vlivu na právní stanovisko tohoto zástupce, je v rozporu se zásadami proporcionality a subsidiarity, jelikož přiznává unijním orgánům výlučnou pravomoc rozhodovat o tom, kdo může platně vystupovat před unijními soudy.
- 30 V rámci třetí části uvedeného důvodu kasačního opravného prostředku Vratislavská univerzita, podporovaná Českou republikou a Národní komorou právních poradců, Tribunálu vytýká, že nezohlednil vnitrostátní právní řády, konkrétně polské právo, které zaručuje nezávislost a neexistenci jakékoli podřízenosti právního poradce ve vztahu k třetím osobám. Zdůrazňuje, že povolání právního poradce, stejně jako povolání advokáta, slouží jak zájmu spravedlnosti, tak i zájmu osob, jejichž obrana práv je mu svěřena, je založeno na veřejné důvěře a vymezeno etickým kodexem.
- 31 V první části prvního důvodu kasačního opravného prostředku Polská republika zaprvé tvrdí, že výklad článku 19 statutu, který zastával Tribunál v napadeném usnesení, nemá oporu v právních tradicích společných členským státům ani v unijním právu. V tomto ohledu Polská republika zdůrazňuje, že si Tribunál protiřečí v tom, že má za to, že úloha advokáta vychází z právních tradic společných členským státům, a že vykládá pojem „advokát“ bez odkazu na vnitrostátní právo.
- 32 Zadruhé Polská republika tvrdí, že posouzení nezávislosti ve vztahu ke zmocniteli nemůže být provedeno bez odkazu na záruky vyplývající z různých vnitrostátních právních řádů.
- 33 Zatřetí má Polská republika za to, že pojem „nezávislost“ použitý v napadeném usnesení je v rozporu s realitou výkonu povolání advokáta, neboť vychází z postulátu, podle něhož interní advokát, který vykonává povolání v rámci zaměstnaneckého poměru, bude podroben silnějšímu tlaku ze strany svého zaměstnavatele než externí advokát, který podléhá pouze tlaku svého klienta.

- 34 Začtvrté Polská republika tvrdí, že pokud by bylo zvoleno řešení přijaté Tribunálem, které se zakládá na současné judikatuře Soudního dvora týkající se zastupování účastníků řízení před unijními soudy, mělo by to za následek vytvoření systému, ve kterém by se na téhož advokáta uplatňovaly dvě míry požadavku nezávislosti, a sice jedna míra před vnitrostátními soudy a druhá – přísnější – míra v případě, že jedná před unijními soudy.
- 35 Česká republika má v této souvislosti za to, že jakékoli omezení práva advokátů, kteří nejsou v žádném zaměstnaneckém poměru se svými klienty, tyto klienty zastupovat je třeba vykládat striktně.
- 36 V rámci druhé části prvního důvodu kasačního opravného prostředku Polská republika tvrdí, že výklad článku 19 statutu zastávaný Tribunálem zachází nad rámec stávající judikatury Soudního dvora týkající se zastupování účastníků řízení před unijními soudy.
- 37 Zprvée tato judikatura váže požadavek nezávislosti advokáta na jedinou negativní podmínku, a sice že mezi advokátem a klientem neexistuje pracovní smlouva. V projednávané věci přitom sám Tribunál v bodě 20 napadeného usnesení konstatoval, že osoba, která podepsala žalobu v prvním stupni, neměla pracovní smlouvu uzavřenou s Vratislavskou univerzitou. Polská republika v tomto ohledu tvrdí, že na základě obdobného použití rozsudku ze dne 6. září 2012, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej v. Komise (C-422/11 P a C-423/11 P, EU:C:2012:553), Tribunál neprávem rozhodl, že existence občanskoprávní smlouvy mezi dotčenými stranami stačí k učinění závěru, že zástupce této univerzity nesplňuje podmínku nezávislosti.
- 38 Zadruhé Polská republika vyjadřuje výhrady k napadenému usnesení z důvodu, že Tribunál zohlednil pouze smlouvu uzavřenou mezi právním poradcem a Vratislavskou univerzitou na poskytování výuky, ale neposoudil vazby mezi stranami ve vztahu k poskytnuté právní pomoci.
- 39 Národní komora právních poradců podtrhuje nesprávnost argumentace Tribunálu, která by vedla k závěru, že naprostá nezávislost advokáta vyžaduje neexistenci jakéhokoliv vztahu tohoto advokáta s pracovním prostředím jeho klienta. Je totiž obtížně představitelné, že by zmocněnec mohl jednat bez jakéhokoliv vlivu přímého pracovního prostředí klienta.
- 40 V rámci druhého důvodu kasačního opravného prostředku Polská republika tvrdí, že jelikož napadené usnesení neuvádí kritéria umožňující posoudit požadavek nezávislosti, která je podle Tribunálu nezbytná, porušuje toto usnesení zásadu právní jistoty. Navíc vzhledem k tomu, že důsledkem zjištění nedostatku nezávislosti zástupce je odmítnutí žaloby, bylo by navrhovatelce upřeno právo na účinný procesní prostředek a právo na přístup k soudu.
- 41 Česká republika připomíná, že zastoupení advokátem před soudními orgány je součástí práva na účinnou soudní ochranu, které je zaručeno článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“). Pokud by žalobci bylo zakázáno, aby uzavřel smlouvu o zastupování před soudem s advokátem, se kterým by mimoto měl smluvní vztah, mohlo by to žalobce vystavit dodatečným nákladům.
- 42 Národní komora právních poradců tvrdí, že omezení práva na účinný procesní prostředek před Tribunálem, tak jak je chráněno článkem 47 Listiny, představuje nejen zákaz, aby účastníka řízení zastupoval podle čl. 19 třetího a čtvrtého pododstavce statutu advokát, který je ve smluvním vztahu s tímto účastníkem řízení, ale i situace, která z toho vyplývá, a sice odmítnutí žaloby bez možnosti zhojení údajné procesní vady.
- 43 REA nejprve namítá nepřípustnost obou kasačních opravných prostředků v rozsahu, v němž vznášejí argumenty týkající se posouzení skutkového stavu a opírají se o důvody a argumenty, které již před Tribunálem byly projednány. Dále je kasační opravný prostředek Vratislavské univerzity podle REA nepřípustný, jelikož se zakládá na skutečnostech souvisejících se situací dotčeného advokáta, které nebyly Tribunálu předloženy. Konečně je argumentace České republiky a Národní komory právních

poradců v rámci jejich vedlejšího účastenství podle REA nepřipustná v rozsahu, v němž se týká porušení článku 47 Listiny, jelikož Vratislavská univerzita ani Polská republika tento argument neuplatnily. Argumentace České republiky je podle ní nepřipustná rovněž proto, že neoznačuje žádný konkrétní bod napadeného usnesení.

- 44 Co se týče věci samé, má REA za to, že argumentace, podle níž musí být výklad článku 19 statutu proveden na základě vnitrostátních pravidel, vede k nahrazení tohoto článku, který upravuje zastupování účastníků řízení před unijními soudy, vnitrostátními pravidly stanovenými případ od případu. Výklad zastávaný Tribunálem, který není ani zdaleka „omezením“, tak představuje záruku, že všichni unijní advokáti podléhají stejným podmínkám, pokud jde o zastupování před Soudním dvorem.
- 45 Kromě toho Tribunál podle REA nezašel nad rámec stávající judikatury Soudního dvora v dané oblasti, která je širší než naznačují kasační opravné prostředky, jelikož již stanovila požadavek, že poradce musí mít od účastníka řízení, kterého zastupuje, dostatečný odstup.
- 46 Argumentace vycházející z článku 47 Listiny musí být podle REA v každém případě odmítnuta jako neopodstatněná, neboť nepřipustnost žaloby nebrání Vratislavské univerzitě v tom, aby byla zastupována jiným poradcem za účelem podání nového návrhu na zahájení řízení u Tribunálu na základě článku 272 SFEU.

Závěry Soudního dvora

K přípustnosti

- 47 Pokud jde o námitky nepřipustnosti vznesené REA zaprvé z důvodu, že kasační opravné prostředky obsahují argumenty týkající se posouzení skutkového stavu, je nutno připomenout, že z článku 256 SFEU a čl. 58 prvního pododstavce statutu vyplývá, že Tribunál je jako jediný příslušný ke zjištění skutkového stavu, kromě případu, kdy věcná nesprávnost těchto zjištění vyplývá z písemností ve spise, které mu byly předloženy, jakož i k posouzení tohoto skutkového stavu. Toto posouzení nepředstavuje, s výhradou případu zkreslení důkazů předložených Tribunálu, právní otázku, která by jako taková podléhala přezkumu Soudního dvora. Jestliže Tribunál zjistil nebo posoudil skutkový stav, je Soudní dvůr na základě článku 256 SFEU příslušný k přezkumu právní kvalifikace těchto skutkových okolností a právních důsledků, které z nich Tribunál vyvodil.
- 48 V projednávané věci vycházel Tribunál při posuzování povahy a obsahu pracovního vztahu mezi Vratislavskou univerzitou a jejím zástupcem ze skutkových okolností, jejichž kvalifikaci může Soudní dvůr přezkoumat z hlediska článku 19 statutu, tak jak je třeba jej vykládat.
- 49 Zadruhé v rozsahu, v němž REA tvrdí, že se kasační opravné prostředky omezují na uplatnění argumentů, které již byly projednány před Tribunálem, je třeba připomenout, že pokud navrhovatel zpochybňuje výklad nebo použití unijního práva Tribunálem, právní otázky zkoumané v prvním stupni mohou být v řízení o kasačním opravném prostředku znovu projednány. Kdyby totiž navrhovatel nemohl svůj kasační opravný prostředek takto opřít o důvody a argumenty již použité před Tribunálem, ztrácelo by řízení o kasačním opravném prostředku částečně smysl (rozsudek ze dne 27. března 2019, Canadian Solar Emea a další v. Rada, C-236/17 P, EU:C:2019:258, bod 124 a citovaná judikatura).
- 50 Zatřetí, pokud jde o argument REA, že Vratislavská univerzita uplatnila ve svém kasačním opravném prostředku nové skutečnosti, stačí konstatovat, že tyto skutečnosti každopádně nejsou pro řešení projednávaného sporu relevantní.

- 51 Začtvrté, pokud jde o argumenty uplatněné Českou republikou a Národní komorou právních poradců v rámci jejich vedlejšího účastnictví, je třeba připomenout, že účastník řízení, kterému bylo podle článku 40 statutu povoleno vedlejší účastnictví v řízení o sporu, který byl předložen k rozhodnutí Soudnímu dvoru, nemůže změnit předmět sporu, jak vyplývá z návrhových žádání a důvodů hlavních účastníků řízení, takže přípustné jsou pouze ty argumenty vedlejšího účastníka, které patří do rámce vymezeného těmito návrhovými žádáními a důvody (rozsudek ze dne 3. prosince 2019, Česká republika v. Parlament a Rada, C-482/17, EU:C:2019:1035, bod 116).
- 52 Avšak vzhledem k tomu, že Polská republika namítá zejména porušení zásady účinné soudní ochrany, jež je zaručena článkem 47 Listiny, argumentace České republiky a Národní komory právních poradců zmíněná v bodech 41 a 42 tohoto rozsudku nemění předmět sporu, jak vyplývá z návrhových žádání a žalobních důvodů Polské republiky.
- 53 Zapáté, pokud jde o argument REA týkající se toho, že Česká republika neoznačila konkrétní body napadeného usnesení, je nutno konstatovat, že Česká republika tím, že podporuje příslušnou argumentaci Vratislavské univerzity a Polské republiky, poukazuje na stejné body tohoto usnesení, jako jsou ty, které uvádějí tyto dvě účastnice řízení.
- 54 Námitky nepřípustnosti vznesené REA musí být tudíž zamítnuty.

K věci samé

- 55 Co se týče věci samé, konkrétně otázky zastoupení účastníka řízení, na kterého se nevztahují první dva pododstavce článku 19 statutu, před unijními soudy, Tribunál v bodě 16 napadeného usnesení správně připomněl, že tento článek obsahuje dvě odlišné kumulativní podmínky. První podmínka uvedená ve třetím pododstavci uvedeného článku tak ukládá takovémuto účastníkovi řízení povinnost být zastoupen advokátem. Druhá podmínka, obsažená ve čtvrtém pododstavci téhož článku, stanoví, že advokát zastupující tohoto účastníka řízení musí být oprávněný k výkonu advokacie podle práva některého členského státu nebo jiného státu, který je stranou Dohody o EHP (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 20. února 2008, Comunidad Autónoma de Valencia v. Komise, C-363/06 P, nezveřejněné, EU:C:2008:99, bod 21).
- 56 Pokud jde o tuto druhou podmínku, ze znění čl. 19 čtvrtého pododstavce statutu vyplývá, že smysl a dosah této podmínky musí být vykládány odkazem na dotčené vnitrostátní právo. V projednávané věci nebylo zpochybněno, že uvedená podmínka byla právním poradcem zastupujícím Vratislavskou univerzitu v rámci žaloby v prvním stupni dodržena.
- 57 Naproti tomu, pokud jde o první podmínku týkající se pojmu „advokát“, Soudní dvůr rozhodl, že vzhledem k tomu, že čl. 19 třetí pododstavec statutu neodkazuje na vnitrostátní právo členských států, je třeba tento pojem vykládat autonomním a jednotným způsobem v celé Unii, s přihlédnutím nejen ke znění tohoto ustanovení, ale i k jeho kontextu a cíli (v tomto smyslu viz zejména usnesení ze dne 20. února 2008, Comunidad Autónoma de Valencia v. Komise, C-363/06 P, nezveřejněné, EU:C:2008:99, bod 25 a citovaná judikatura), přičemž je však třeba upřesnit, že uvedeným pojmem ve smyslu tohoto článku není dotčena možnost přiznaná osobám, které jsou podle vnitrostátního práva oprávněny zastupovat účastníka v určitém řízení, aby téhož účastníka zastupovaly před Soudním dvorem v rámci řízení o předběžné otázce.
- 58 V tomto ohledu ze znění čl. 19 třetího pododstavce statutu, a zejména z použití pojmu „zastoupení“, vyplývá, že „účastník řízení“ ve smyslu tohoto ustanovení, bez ohledu na jeho postavení, není oprávněn sám jednat před unijním soudem, ale musí využít služeb třetí osoby. Další ustanovení tohoto statutu nebo jednacího řádu Soudního dvora, jako je čl. 21 první pododstavec uvedeného statutu, jakož i čl. 44 odst. 1 písm. b), čl. 57 odst. 1 a čl. 119 odst. 1 tohoto jednacího řádu, rovněž potvrzují, že účastník řízení a jeho zástupce nemohou být touž osobou (usnesení ze dne 5. prosince 1996, Lopes

v. Soudní dvůr, C-174/96 P, EU:C:1996:473, bod 11; ze dne 16. března 2006, Correia de Matos v. Komise, C-200/05 P, nezveřejněné, EU:C:2006:187, bod 10, a ze dne 6. dubna 2017, PITEE v. Komise, C-464/16 P, nezveřejněné, EU:C:2017:291, bod 23).

- 59 Vzhledem k tomu, že v případě přímých žalob nestanoví statut ani jednací řády Soudního dvora a Tribunálu v souvislosti s výše uvedenou povinností žádnou odchylku či výjimku, nemůže pro účely podání žaloby postačovat předložení návrhu podepsaného samotným žalobcem, i když je tento žalobce advokátem oprávněným k výkonu advokacie před vnitrostátními soudy (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 5. prosince 1996, Lopes v. Soudní dvůr, C-174/96 P, EU:C:1996:473, body 8 a 10; ze dne 16. března 2006, Correia de Matos v. Komise, C-200/05 P, nezveřejněné, EU:C:2006:187, bod 11, a ze dne 6. dubna 2017, PITEE v. Komise, C-464/16 P, nezveřejněné, EU:C:2017:291, bod 24).
- 60 Výše uvedené závěry jsou potvrzeny kontextem čl. 19 třetího pododstavce statutu. Z tohoto ustanovení totiž výslovně vyplývá, že zastoupení účastníka řízení neuvedeného v prvních dvou pododstavcích tohoto článku před soudem může být zajištěno pouze advokátem, zatímco účastníci řízení uvedení v prvních dvou pododstavcích mohou být zastoupeni zmocněncem, kterému může být případně nápomocen poradce nebo advokát.
- 61 Tato úvaha je podepřena cílem zastoupení účastníků řízení neuvedených v prvních dvou pododstavcích článku 19 statutu advokátem, kterým je jednak zabránit tomu, aby soukromé strany samy vystupovaly před soudem bez využití prostředníka, a jednak zajistit, aby právnické osoby byly obhajovány zástupcem, jenž má od právnické osoby, kterou zastupuje, dostatečný odstup (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 5. září 2013, ClientEarth v. Rada, C-573/11 P, nezveřejněné, EU:C:2013:564, bod 14; ze dne 4. prosince 2014, ADR Center v. Komise, C-259/14 P, nezveřejněné, EU:C:2014:2417, bod 25, a ze dne 6. dubna 2017, PITEE v. Komise, C-464/16 P, nezveřejněné, EU:C:2017:291, bod 27).
- 62 V tomto ohledu je nutno zdůraznit, že ačkoli úkol spočívající v zastupování advokátem uvedený v čl. 19 třetím a čtvrtém pododstavci statutu musí být vykonáván v zájmu řádného výkonu spravedlnosti, účelem tohoto úkolu je především chránit a hájit co nejlépe zájmy zmocnítele, zcela nezávisle a v souladu se zákonem a profesními a etickými pravidly, jak uvedl též generální advokát v bodě 104 stanoviska.
- 63 Jak Tribunál správně připomněl v bodě 19 napadeného usnesení, pojem nezávislosti advokáta je ve specifickém kontextu článku 19 statutu vymezen nejen negativně, a sice neexistencí zaměstnaneckého poměru, ale i pozitivně, a sice poukazem na stavovské etické povinnosti (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. září 2012, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej v. Komise, C-422/11 P a C-423/11 P, EU:C:2012:553, bod 24 a citovaná judikatura).
- 64 V této souvislosti je povinnost nezávislosti advokáta třeba chápat tak, že neznamená neexistenci jakékoli vazby s klientem, ale takových vazeb, jaké zjevně narušují schopnost advokáta zajistit úkol obhajoby v nejlepším zájmu klienta.
- 65 Soudní dvůr v tomto ohledu již shledal, že dostatečně nezávislým na právnické osobě, kterou zastupuje, není advokát, kterému byly svěřeny významné administrativní a finanční pravomoci v rámci této právnické osoby, jež jej staví do vysoké výkonné funkce v rámci této právnické osoby, což může ohrozit jeho postavení třetí nezávislé osoby (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 29. září 2010, EREF v. Komise, C-74/10 P a C-75/10 P, EU:C:2010:557, body 50 a 51), ani advokát, jenž zaujímá vysoké řídicí funkce v rámci právnické osoby, kterou zastupuje (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 6. dubna 2017, PITEE v. Komise, C-464/16 P, nezveřejněné, EU:C:2017:291, bod 25), nebo též advokát, jenž je držitelem akcií společnosti, kterou zastupuje, a je předsedou jejího představenstva (usnesení ze dne 4. prosince 2014, ADR Center v. Komise, C-259/14 P, nezveřejněné, EU:C:2014:2417, bod 27).

- 66 Na roveň takovýmto situacím však nelze stavět situaci v projednávaných věcech, kdy – jak vyplývá z napadeného usnesení – právní poradce nejen nezajišťoval obranu zájmů Vratislavské univerzity v rámci vztahu podřízenosti vůči této univerzitě, ale navíc byl s touto univerzitou pouze svázán smlouvou týkající se výuky v rámci této univerzity.
- 67 Taková vazba totiž nepostačuje k tomu, aby bylo možné dovodit, že se tento právní poradce nacházel v situaci, která zjevně narušuje jeho schopnost hájit co nejlépe a zcela nezávisle zájmy jeho klienta.
- 68 Tribunál se tedy tím, že v bodě 20 napadeného usnesení rozhodl, že pouhá existence občanskoprávní smlouvy týkající se výuky mezi Vratislavskou univerzitou a právním poradcem zastupujícím tuto univerzitu v řízení o žalobě v prvním stupni může ovlivnit nezávislost tohoto poradce z důvodu rizika, že by profesní názor uvedeného poradce byl alespoň částečně ovlivněn jeho pracovním prostředím, dopustil nesprávného právního posouzení.
- 69 V důsledku toho je třeba prvnímú důvodu, který uplatnily Vratislavská univerzita a Polská republika na podporu svých kasačních opravných prostředků, vyhovět. Napadené usnesení je tedy třeba zrušit, aniž je třeba posoudit ostatní argumenty vznesené v rámci druhého důvodu kasačního opravného prostředku ve věci C-561/17 P, které se týkají zásady právní jistoty a práva na účinný procesní prostředek, a ostatní důvody kasačních opravných prostředků.

K vrácení věci Tribunálu

- 70 Podle čl. 61 prvního pododstavce statutu platí, že je-li kasační opravný prostředek opodstatněný, může Soudní dvůr v případě zrušení rozhodnutí Tribunálu vydat sám konečné rozhodnutí ve věci, pokud to stav soudního řízení dovoluje, nebo věc vrátit zpět Tribunálu k rozhodnutí.
- 71 Vzhledem k tomu, že v projednávané věci Tribunál nerozhodl ve věci samé, je třeba věc vrátit zpět Tribunálu.

K nákladům řízení

- 72 Vzhledem k tomu, že se věc vrací zpět Tribunálu, je třeba rozhodnout, že o nákladech řízení souvisejících s kasačními opravnými prostředky bude rozhodnuto později.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

- 1) **Usnesení Tribunálu Evropské unie ze dne 13. června 2017, Uniwersytet Wrocławski v. REA (T-137/16, nezveřejněné, EU:T:2017:407), se zrušuje.**
- 2) **Věc T-137/16 se vrací zpět Tribunálu Evropské unie.**
- 3) **O nákladech řízení bude rozhodnuto později.**

Podpisy.